

Herrarbetsvandringar

Dalarna var tidigt överbefolkat, från 1500-talet tvingades många av landskapets invånare söka sig bort på arbete. Man gick på herrarbetsvandringar till Stockholm och andra större städer – herrarbete kallades det eftersom man arbetade åt «herrar», det vill säga folk som kunde betala. Kring 1800-talets mitt kunde upp emot 4 500 personer delta i arbetsvandringarna, de allra flesta från övre Dalarna.

Man drog iväg kring 1 maj. Vandringen på cirka 40 mil tog omkring en vecka, ungefär lika många kvinnor som män deltog. Till slåttern måste man hem till Dalarna, men framåt hösten var det dags för en ny arbetsvandring. Många gick också en extra vända fram och tillbaka för ett husförhör, ett bröllop eller annan viktig händelse på hemorten.

Dalfolket var uppskattad arbetskraft, flitiga och pålitliga arbetare. Männerna var ofta timmermän, snickare, vedsågare medan kvinnorna kunde arbeta som roddare, mursmäckor eller trädgårdskullor.

Visa hänsyn

Dalkarlsvägen har en varierad sträckning – leden går genom allt från storskog till odlade och bebyggda trakter. Det gäller att vi som vandrar visar hänsyn mot såväl människor, som djurliv och växtlighet efter vägen.

Väghistoria

Dalkarlsvägen var från början alla de stigar och vägar som dalfolket använde sig av på sina herrarbetsvandringar. Många av dem är idag utplånade – överbyggda eller igenvuxna, men mycket finns kvar och ingår i det som idag är den moderna Dalkarlsvägen.

Glöm inte kartan!

Dalkarlsvägen är mestadels väl skyltad, men genom tätorter saknas markeringar helt, även andra delar kan vara omarkerade.

En bra karta är *Lantmäteriets terrängkarta*:

- kartblad 619 Enköping
- kartblad 607 Norra Stockholm

Sträckning • 30 km

- ▶ **Hjälsa** (0 km)
- ▶ **Övergrans kyrka** (9 km)
- ▶ **Ekilla** (14 km)
- ▶ **Yttergran**
- ▶ **Grans gård**
- ▶ **Vägovergång E18** (17 km)
- ▶ **Bålsta**
- ▶ **Draget** (21 km)
- ▶ **Milstolpar vid väg 840** (25 km)
- ▶ **Bro hembygdsgård** (30 km)

Sevärdheter

- ▶ **1. Hjälsa.** Den tornlösa stenkyrkan är uppförd under 1400-talets senare del. Här finns en bygdegård.
- ▶ **2. Övergran** är en fornlämningsrik bygd. Kyrkan är från 1100-talets slut, med kalkmålningar av Albertus Pictor.
- ▶ **3. Ekilla.** Vid Ekilla finns en förtätad väghistorisk miljö, med brofästena för gamla Ekilla bro bevarade. Stenvalsbron revs på 1970-talet.

Här finns en milstolpe från 1850 och en runsten som berättar att «*Andvätt och Kiti och Kår och Blåse och Djärv de reste denna sten efter Gunnlev sin fader. Han föll österut*».

▶ **4. Yttergran** ligger vid en ås längs Ullfjärden. Den romanska stenkyrkan är från 1100-talets senare del, med kalkmålningarna av Albertus Pictor.

▶ **5. Grans gård** var gästgivargård till 1858, då verksamheten flyttades till Bålsta. Tingsplats 1736–1857. Samlingsplats för de indelta soldaterna med exercisfält på åsen.

▶ **6. Draget** var en strategisk plats i det forntida landskapet. Här måste man dra båtarna över näset, då en havsvik skar in här. Vid gården Draget rastade kungen när hans trasiga resvagn lagades. En minnessten berättar att «*Carl XIV Johan åt här 1839 5/6*».

▶ **7.** Efter **Draget** följer man den gamla 1700-talsvägen och passerar ett av landets största system av hålvägar, det är rid- och gångvägar som uppstått genom slitage av fötter och hovar i kombination med erosion. 1700-talsvägen går tvärs över de gamla ridvägarna.

▶ **8. Två milstolpar** finns invid vägen. Den äldsta har en text som skiljer sig från standarutformningen «*Til Stockholm 4 mil. 1754*». Den andra har landshövdingen i Upsala län Robert von Kraemers initialer och texten «*1 mil 1850*».

▶ **9. Bro.** Kring Bro kyrka från 1100-talet låg bygdens centrum före järnvägens tillkomst. Vid kyrkan står en runsten som berättar om ett brobygge. Det är denna bro som gett namn åt kyrkan, socknen och kommunen.

▶ **10. Bro, Klints hembygdsgård.** Bro-Lossa hembygdsgårdens hus är ett gammalt frälshemman och blev hembygdsgård på 1970-talet.

Vägbeskrivning

 Asfaltväg till avtagsvägen mot Biskops Arnö, grusväg till Övergrans kyrka, därefter Upplandsleden på stigar fram till Bålsta.

Gång- och cykelvägar i Bålstras utkant till Draget. Gammal färdväg genom skogen till Kalmarsand. Därefter längs den starkt trafikerade väg 840.

In mot Bro delvis på grusväg.

Skala 1:100 000 ■ 1 cm på kartan = 1 000 m

